



REPUBLIKA HRVATSKA  
VARAŽDINSKA ŽUPANIJA  
OPĆINA BREZNICA

Bisag 23, 42226 Bisag  
Broj telefona: +385 042 616 370  
Adresa elektroničke pošte: [opcina.breznica@vz.htnet.hr](mailto:opcina.breznica@vz.htnet.hr)  
Internetska adresa: [www.breznica.hr](http://www.breznica.hr)  
DJEČJI VRTIĆ PČELICA, BISAG

## **REDOVITI 5 – SATNI PROGRAM DJEČJEG VRTIĆA PČELICA, BISAG**

AUTOR PROGRAMA: Mirijana Bidoli, dipl. pedagog

BREZNICA, listopad 2018.

## SADRŽAJ:

1. UVOD .....	3
2. USTROJSTVO PROGRAMA .....	4
3. MATERIJALNI UVJETI .....	5
- prostorni kontekst	
- opća i didaktička oprema	
- aspekti sigurnosti i mjere zaštite	
4. ODGOJNO – OBRAZOVNI RAD .....	12
5. NJEGA I SKRB ZA TJELESNI RAST I ZDRAVLJE DJECE .....	22
6. NAOBRAZBA I USAVRŠAVANJE ODGOJNIH DJELATNIKA ....	23
7. SURADNJA S RODITELJIMA .....	24
8. SURADNJA S VANJSKIM USTANOVAMA .....	26
9. VREDNOVANJE PROGRAMA .....	26
10. FINANCIRANJE PROGRAMA .....	27
11. ZAKLJUČAK .....	28
12. PRILOZI .....	28

# 1. UVOD

Općina Breznica sa svojih deset pripadajućih naselja: Bisag, Borenc, Breznica, Čret Bisaški, Drašković, Jales Breznički, Jarek Bisaški, Mirkovec Breznički, Podvorec i Tkalec s cca 2300 stanovnika do sada nije imala Vrtić na svojem području iako su za redovitim predškolskim odgojem i obrazovanjem djece rane i predškolske dobi postojale izrazite potrebe obitelji.

Od osnivanja do danas Općina je ostvarila mnoge projekte orijentirane na dobrobit stanovnika i postala svjesna manjkavosti kvalitete života mladih suvremenih obitelji zbog nedostatka vrtića. Njegovom izgradnjom i osnivanjem potvrđuje svoju socijalnu odgovornost i učešće u provedbi demografske aktivne i populacijske politike. Uvođenjem redovitog institucionalnog predškolskog odgoja i obrazovanja na ovo područje pružat će jednake odgojno obrazovne uvjete i razvojne šanse i ovoj djeci u predškolsko doba. Dosadašnji organizirani predškolski odgoj na području Breznice svodio se samo na ostvarivanje programa predškole. Mnogi su roditelji bili primorani voziti djecu u udaljenija mjesta svjesni važnosti ranoga djetinjstva i stručnog rada s djecom upravo u to doba.

Općina kao inicijator i Osnivač i njeni vodeći ljudi pokazali su spremnost investiranja u uvjete za što ranije uključivanje djece u predškolske programe svjesni činjenice da nema razvoja i napretka bez ulaganja u odgoj i obrazovanje. Nedostatak Vrtića i dobrog odgojno obrazovnog rada s djecom od najranije dobi temelj je mnogih društvenih, gospodarskih i depopulacijskih problema. Općina Breznica puna je raznih razvojnih potencijala, a osnivanjem vrtića ostvaruje još jednu životno važnu dimenziju, odgoj i obrazovanje djece rane i predškolske dobi. Sinergijom sa stručnim djelatnicima Vrtića i drugim čimbenicima koji u tome pomažu bez sumnje u tome i uspijeva.

Prvi korak je, sukladno članku 9. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju, program rada i za njega pribavljena suglasnost od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja. U kreiranju programa stručni radnik, odgojitelj, držao se Uputa za pisanje programa u svrhu provođenja postupka verifikacije izdanih od strane Agencije za odgoj i obrazovanje. Prema državnim pedagoškim standardima predškolskog odgoja i naobrazbe i potrebama djece i roditelja program će biti **redoviti 5 – satni s djecom od jedne do treće godine.**

**Cilj programa** bit će, sukladno Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, **osigurati uvjete za zadovoljavanje temeljnih prava djece, prava na odgoj i obrazovanje, u multidimenzionalnim, interaktivnim, dinamičnim i kontekstualnim procesima osigurati osobnu, emocionalnu, tjelesnu, obrazovnu i socijalnu dobrobit, osigurati najbolje moguće uvjete za zadovoljavanje njihovih potreba te podržavati i poticati sve aspekte razvoja.**

**Zadaće programa** bit će poticanje i osnaživanje **osam temeljnih kompetencija** za cjeloživotno učenje i to:

- komunikacije na materinskom jeziku,
- komunikacije na stranim jezicima,
- matematičke kompetencije i osnovne kompetencije u prirodoslovlju,
- digitalne kompetencije,
- kompetencije razvoja vlastite strategije učenja,
- socijalne i građanske kompetencije,
- kompetencije inicijativnosti i poduzetnosti te
- kompetencije kulturne osviještenosti i izražavanja.

Poticanje i osnaživanje nabrojanih kompetencija **temeljit ćemo na vrijednostima:**

- znanja,
- humanizma i tolerancije,

- identiteta,
- odgovornosti,
- autonomnosti i
- kreativnosti.

**Strategija** djelovanja bit će građenje integriranog, razvojnog, dinamičnog i otvorenog predškolskog kurikulumu koji podrazumijeva cjelovitost i nedjeljivost svih aspekata ranog i predškolskog odgoja i kvalitetu cjelokupnog življenja djece u Vrtiću.

Odgojni obrazovni proces ostvarivat ćemo holistički i fleksibilno dajući prednost socijalnom i fizičkom kontekstu vodeći računa da bude što poticajnije okruženje za učenje individualnim načinom i stilom djeteta. Prioritet ćemo dati njegovim razvojnim i individualnim potrebama, interesima i pravima.

Rukovodit ćemo se suvremenim shvaćanjima djeteta i njegovog položaja u odgojno obrazovnom procesu po kojem je ono subjekt procesa učenja i kreator svojeg znanja koji u poticajnom okruženju u zajednici s drugom djecom i odgojiteljem zadovoljava svoje potrebe i interese.

## 2. USTROJSTVO PROGRAMA

Ustrojstvo programa bit će postavljeno sukladno potrebama djece i roditelja koje smo ispitali putem ankete te prema interesima odredili **5 – satno dnevno trajanje u vremenu od 7 – 12 sati**.

Kod formiranja skupine i rješavanja zahtjeva za uključivanjem djece vodili smo računa o dobi prijavljene djece i broju koji u odnosu na Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe možemo primiti u tu skupinu.

**Prema dobnoj strukturi i broju djece oformit ćemo: jednu mješovitu odgojno-obrazovnu skupinu djece u dobi od 1. – 3. godine života s ukupno 10 djece.**

Svake ćemo godine pratiti dobnu strukturu i broj djece te ustrojstvo rada prilagođavati potrebama i standardu za broj djece u redovitom programu.

### **Raspored rada odgojitelja**

U jednoj skupini **redovitog 5 – satnog programa** radit će **1 odgojitelj** s punim radnim vremenom **40 sati tjedno**.

**Tjedna struktura rada odgojitelja** prema vrsti poslova i broju sati bit će:

- neposredni rad s djecom 27,5 sati,
- pripremanje poticajnog okruženja 2,5 sata,
- planiranje i valorizacija 5 sati,
- stručno usavršavanje 3 sata i
- suradnja s roditeljima i vanjskim ustanovama 2 sata.

**Stručni suradnik pedagog** kao vanjski suradnik bit će angažiran **0,10 radnog vremena tjedno za odgojnu skupinu** radi: praćenja realizacije odgojno obrazovnog rada, vrednovanja i njegovog unapređivanja, uvođenja inovacija, suvremenih oblika i metoda rada, stručnog usavršavanja odgojitelja, suradnje s roditeljima i drugim vanjskim čimbenicima.

**Viša medicinska sestra bit će angažirana dva sata tjedno za odgojnu skupinu** za ostvarivanje zadaća njege i skrbi za tjelesni rast i zdravlje djece, za osiguravanje i unapređenje zaštite zdravlja djece u timu s odgojiteljima, ravnateljem, roditeljima, stručnim suradnikom, kuharicom i spremačicom.

**Sprema stručnih radnika** i njihova osposobljenost bit će u skladu s Pravilnikom o vrsti stručne spremlje stručnih djelatnika te vrsti i stupnju stručne spremlje ostalih djelatnika u dječjem vrtiću.

**Na poslovima održavanja čistoće** unutarnjih i vanjskih prostora radit će **spremačica** koja će raditi i u 10 – satnom programu.

**Na poslovima prehrane**, osiguravanja 2 obroka, radit će **kuhar/ica** koja će raditi i u 10 – satnom programu.

**Administrativno računovodstvene poslove i poslove održavanja** zgrade organizirat će Osnivač putem ovlaštenih servisa.

**Na kraju programa dostavljamo potvrde o osposobljenosti odgojitelja koji će provoditi program.**

**Praćenje i provjeru kvalitete organizacije** rada vršit će nadležno Ministarstvo, Osnivač, ravnatelj i stručni suradnik Vrtića, nadležne inspeksijske službe i Agencija za odgoj i obrazovanje prema svojem planu rada. **Proces praćenja i vrednovanja ustrojstva programa ostvarivat će se na razini cijele ustanove** i u njega će biti uključeni: odgojitelj, roditelji, ravnatelj i stručni suradnik. To će rezultirati fleksibilnošću ustrojstva, stalnom prilagodbom potrebama djece i roditelja.

**Posebnim protokolima utvrdit ćemo:** Da li smo kod formiranja odgojno obrazovne skupine vodili računa o potrebama djece i roditelja te uvjetima u skupini? U kojoj mjeri naš ustroj omogućava inkluziju djece s posebnim potrebama? Jesmo li formirali najprimjereniju mješovitu skupinu?

Snimat ćemo potrebe roditelja o dužini boravka djeteta u Vrtiću kao i potrebe korištenja Vrtića u vrijeme blagdana i godišnjih odmora. Prema dobivenim pokazateljima unosit ćemo promjene u ustrojstvo rada ukoliko se za njih ukaže potreba. Pratit ćemo sve dijelove procesa rada kao što je: vrijeme jutarnjeg okupljanja, dnevne aktivnosti, uzimanje obroka, dnevni odmor i boravak na otvorenom. Nakon provedenih analiza vršit ćemo promjene ukoliko će postojati interes djece i roditelja. Utvrđivat ćemo da li je radno vrijeme Vrtića prilagođeno potrebama djece i roditelja i jesu li nužne neke promjene?

Za nesmetano odvijanje procesa osiguravat ćemo dovoljan broj radnika, a u slučaju njihova izostanka odrediti adekvatne zamjene. Praćenje i provjeru kvalitete organizacije rada vršit ćemo pravovremeno i zakonski utemeljeno. Slijedom svega nabrojenog na kraju godine izrađivat ćemo pisano izvješće koje će sadržavati poglavlje ustrojstvo rada, sve dobre i slabe strane kao i mjere za njegovo unapređivanje.

### **3. MATERIJALNI UVJETI**

#### **3. 1. Prostorni kontekst**

Program će se odvijati u jasličkoj jedinici namjenske zgrade predviđenoj kao centralni tip Vrtića koja ima još i jednu vrtićku jedinicu.

Vrtić je samostojeća građevina razvedenog tlocrtnog oblika tlocrtnih dimenzija 11,20 x 23,40 m + 9,40 x 3,80 m + 3,30 x 7,60 m + 6,40 x 3,80 m s natkrivenom terasom na zapadnoj strani zgrade. Ima prizemlje i djelomično potkrovlje, a tlocrtna površina iznosi 347,20 m<sup>2</sup>, dok građevinska bruto površina iznosi 398,27 m<sup>2</sup>. Površina građevinske parcele je 1854,00 m<sup>2</sup> što znači da je sasvim dovoljno vanjske površine za igralište i aktivnosti djece na otvorenom.

Građevinski materijali i elementi usklađeni su s okolinom i karakteristični su za tradicionalnu arhitekturu ovog kraja.

Građevina je podijeljena na pet funkcionalnih cjelina: zajedničke prostorije namijenjene korisnicima Dječjeg vrtića, prostorije za osoblje namijenjene odgojateljima, stručnom suradniku i administraciji, prostorije gospodarstva, jedinica za djecu jasličke dobi i jedinica za djecu vrtićke dobi.

Sve površine i visina prostorija odgovara postojećim propisima (Normativima i uputama za planiranje, programiranje, projektiranje, izgradnju i opremanje dječjih jaslica i dječjih vrtića (Prosvjetni vjesnik 4-85/1977) te Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe (NN 63/08).

Svi prostori osiguravaju pedagoško estetsku poticajnu sredinu za djecu u dobi od šest mjeseci do polaska u osnovnu školu te zadovoljavaju higijensko tehničke i ekološke zahtjeve.

<b>BROJ</b>	<b>PROSTORIJA</b>	<b>POVRŠINA (m<sup>2</sup>)</b>
	<b>PRIZEMLJE</b>	
1.	vjetrobran	5,29
2.	prijem jasličke djece	13,65
3.	hall + prijem vrtičke djece	43,88
4.	jaslička jedinica	51,96
5.	sanitarije jaslične jedinice	8,58
6.	vrtička jedinica	60,90
7.	sanitarije vrtičke jedinice	8,58
8.	natkrivena terasa	24,32
9.	garderoba zaposlenika	5,94
10.	blagavaonica	18,00
11.	kuhinja	5,94
12.	spremište	3,59
13.	sanitarni čvor, m + ž	8,65
14.	soba za izolaciju	8,25
15.	spremište čistačice i sabirnica rublja	11,70
16.	radionica domara	6,53
17.	sanitarije za domara	2,97
18.	kotlovnica	9,74
	PRIZEMLJE NETO (bez vanjskih površina)	274,08
	PRIZEMLJE NETO (s vanjskim površinama)	292,32
	PRIZEMLJE BRUTO	347,20
	<b>POTKROVLJE</b>	
1.	hodnik	3,12
2.	hodnik	6,46
3.	wc	2,17
4.	soba za ravnatelja	7,73
5.	soba za odgajatelje, pedagoga i psihologa	11,78
6.	soba za tajnika i računovodstvo	9,31

7.	arhiva	3,82
	POTKROVLJE NETO	44,39
	POTKROVLJE BRUTO	51,07
	SVEUKUPNO NETO (bez vanjskih površina)	318,47
	SVEUKUPNO NETO (s vanjskim površinama)	336,71
	BRUTO GRAĐEVINSKA POVRŠINA	398,27

Sve prostorije u zgradi su suhe i prozirne s dovoljno dnevnog svjetla, a umjetna rasvjeta jednako je raspoređena u prostoru s najmanje 150 luksa do poda. U svim prostorima u kojima borave djeca osigurana je temperatura zraka 20 – 22 stupnja C na visini 70 cm od poda te relativna vlažnost zraka 40 – 60 %. Svi prostori imaju mogućnost prirodne ventilacije zraka, a u prostoru sanitarnih uređaja dodano je i mehaničko prozračivanje. Podovi u prostorima u kojima borave djeca topli su i elastični te mogu podnijeti mokro pranje i dezinfekciju. U sanitarnim prostorima podovi su polutopli pogodni isto tako za pranje i dezinfekciju. Zidovi prostorija u kojima borave djeca obloženi su materijalima otpornim na mehanička oštećenja do visine 120 cm od poda, a u sanitarnom prostoru materijalima pogodnim za mokro pranje i dezinfekciju do visine 150 cm od poda.

Prostor sobe odgojne skupine podijeljen je na manje prostorne cjeline, **na centre aktivnosti** kako bi djeca, ovisno o svojem interesu, imala mogućnost grupiranja u manje skupine te kvalitetnije komunicirala i surađivala. U oformljivanju centara vodilo se računa o dovoljnim količinama i raznovrsnosti materijala, o njihovoj dostupnosti i strukturiranosti.

Prostori su uređeni tako da maksimalno pružaju fizičku sigurnost djece: zaštićene su utičnice, staklene površine, oštri rubovi i uglovi osnovne opreme.

**Površina igrališta iznosi 592,80 m<sup>2</sup>**, pružajući dovoljno mogućnosti instaliranja opreme i osmišljenog, sadržajnog boravka djece izvan zatvorenih prostora Vrtića. Zelene površine su **295 m<sup>2</sup>**.

Parkiranje automobila predviđeno je na **parkiralištu od 420 m<sup>2</sup>**, **prilazni put ima 199 m<sup>2</sup>**.

Sukladno Pravilniku o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti osigurani su elementi pristupačnosti.

### 3. 2. Opća i didaktička oprema

O prostorno materijalnom – okruženju Vrtića, osnovnoj opremi, didaktičkim sredstvima i materijalima ovisi usvajanje vrijednosti i razvoj kompetencija djece sadržanih u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Predškolsko dijete uči aktivno, čineći, u suradnji s drugom djecom i odraslima, a to jedino može u poticajnom materijalnom okruženju. Upravo zbog toga s posebnom pozornošću nabavili smo opću opremu koja zadovoljava ključne kriterije: primjerenosti dobi djece, funkcionalnosti, sigurnosti djece, fleksibilnosti – prenosivosti, kvalitete i prirodnosti materijala, lakoće održavanja i estetskog izgleda. Odabrali smo namještaj jednostavnih linija, toplih ekoloških boja, lako primjenjiv u dječjim igrama i aktivnostima te stabilan. Djeca imaju mogućnost fleksibilnog korištenja prostora i aktivnog sudjelovanja u njegovu mijenjanju i oblikovanju. U takvom prostoru djeca će stjecati sve veću samostalnost i razvijati inicijativu za vlastite aktivnosti.

Opću opremu čini sustav fiksiranih i pokretnih polica, stolovi i stolice standardnih dimenzija, lako pokretljivi elementi i pregrade s kojima smo oblikovali **centre aktivnosti**.

U uređenju prostora rukovodili smo se **SPECIFIČNIM ZAHTJEVIMA ZA JASLICE** što je značilo:

- osiguranje poticaja i sredstava koja stimuliraju senzoričku integraciju,
- okruženje bogato različitim materijalima i poticajima za kreativna istraživanja djeteta,
- okruženje bogato različitim likovnim materijalima.

Prostori za igru i aktivnosti su funkcionalni i estetski osmišljeni. Pravilno je raspoređen namještaj kako bi se djeca mogla kretati, cvijeće i zelenilo nalazi se na mjestu s najviše svjetla. Ukomponirane su fotografije djece u različitim aktivnostima, slike vezane uz neposredno dječje iskustvo. Prostor je organiziran na način da postoji razmak između tih i bučnih centara, a osim toga pruža mogućnost za individualnu igru, igru u grupama, igre s odgojiteljem i prilike za tiha druženja djece i odgojitelja.

Osnova zdravog razvoja i funkcioniranja djeteta te njegov kasniji uspjeh u ponašanju, percepciji i učenju ovisi o stimulaciji njegovih osjeta već od najranije dobi. Stimulacija dolazi iz dobro organiziranog i bogatog okruženja, a odgojitelj će biti graditelj i kreator, osmišljavat će funkcionalne prostore i sredstva koje izrađuje i prikuplja u suradnji s roditeljima.

Centri su središta aktivnosti:

- **Obiteljski centar** s elementima opreme stana, na njega će se nadovezati centar frizera, liječnika, trgovine i drugi.
- **Pripadajući materijali su:** posuđe za serviranje hrane, pribor za jelo, posuđe za pripremu hrane, raznovrsne posude za začine, kuhinjski pribor (kuhače, cjedila, pjenjače, kuhinjska pinceta, špatule, kutlača, rupičaste žlice, gnječilica za krumpir, lopatica, lijevak, kist za tijesto, mjerne žličice...), materijali za serviranje stola (stolnjaci, vaze, posude za voće, svijećnjaci), kuhinjski aparati (pećnica, perilica), hrana i namirnice za igru (voće i povrće, slastice, hrana za doručak, glavna jela; materijale ćemo kupiti gotove ili će ih odgajatelji izrađivati s djecom tehnikom kaširanja), pregače...
- **Centar građenja** pored elemenata za građenje sadržavat će sobni pješčanik, figurice ljudi, životinja, drveća, saobraćajne znakove vozila raznih vrsta, kartonske kutije, oblike za kotrljanje, kartonske kutije sa špagom za vučenje, kutije s otvorima za punjenje i pražnjenje, aplikacije ceste, modele kuća, igračke za guranje i vuču, tricikl, razna drvena vozila u koja dijete može sjesti, na njih tovariti različite predmete, istovarivati ih pritom vježbati pokrete, lutke – piramide s kolotovima, kocke za građenje, kocke u bojama, prvi materijal za građenje, na zidu će biti fotografije djece u igri građenja, slike građevina i kuća raznih naroda.
- **Centar za istraživanje zvukova**- glazbeni centar za odgajanje osjećaja za glazbu, pored Orffovog instrumentarija tu će biti zvečke i šuškalice koje smo sami izradili te razni materijali i predmeti koji proizvode zvuk našim dodirima, tuljac kiše, bubanj, zvonce, pištaljke, trublje, činele, štapići, triangleri, udaraljke i sl., pedagoški neoblikovani i prirodni materijali za izradu instrumenata i improviziranje zvukova, CD-i s instrumentalnom i vokalno instrumentalnom glazbom, dječjim pjesmama i brojalicama.
- **Istraživački centar** s puno elemenata koje djeca mogu upotrijebiti za istraživanje: sprave i aparati kao što su satovi, vage, telefoni, pisaće mašine, plastične boce, pješčani satovi, džepne svjetiljke, pumpe za bicikl, gume, cijevi, posude koje se mogu puniti i prazniti, kartonske kutije veće i manje, prirodni materijali: plodovi, lišće, sjemenje, kore drveća, izraditi senzoričke ploče s nalijepljenim materijalima različitih površina, ploče s dvije do tri boje, mirisne vrećice ili bočice (osjetilne igre).



- **Centar predčitalačkih aktivnosti** za listanje i čitanje slikovnica uz pokazivanje slika, mogućnost udobnog sjedenja, slike i fotografije u albumima o kojima se može pričati, imenovati viđeno i druga pripadajuća sredstva i materijali: časopisi, priče i slikovnice koje djeca sama izrađuju, kartice s pojmovima, zvukovni loto, memory, slova na pločicama, drvena slova, **prve slikovnice od plastificiranog materijala u obliku harmonike**, na svakoj strani je po jedan predmet, poznat djetetu, bez suvišnih detalja koji preopterećuju dijete; podloga je u osnovnim bojama zbog izrazitog djelovanja boje na uočavanje sadržaja, što odgovara primarnom senzornom doživljaju djeteta, u slikovnici nema teksta jer sadržaj tumače odgojitelji, slikovnice s više predmeta na slici, slagalice sa slovima, križaljke, pokrivaljke, prvo početno slovo-slika, slikopriče, slova na magnetu, magneti za "pecanje" slova, različiti materijali za pisanje (olovke, bojice, spužve, štapići, savitljiva zaštićena žica, vuna...), raznovrsni alati za knjigovežnicu (bušać rupa za papir, škarice za papir), kratki konopci, ljepilo za papir, sipki materijal u posudi za pisanje prstom, kvačice sa slovima, magnetne poklupaljke slova, poster s predmetima, bićima i pojavama u odnosu na prvo početno slovo u nazivu, plakati sa slikom i riječima od najviše četiri slova, materijali za nizanje, papiri...
- **Likovni centar:** tijesto, glina, plastelin, olovke, razne vrste papira, boje za prste, tempere, kistovi, spužve, pastele, drvene bojice, krede u boji, škarice, ljepilo. Na zidovima u tom prostoru visjet će plakati s motivima iz prirode i djelima likovnih umjetnika.
- **Centar dramskih igara** koji obiluje: različitom odjećom i obućom te tako zvanim modnim dodacima, zatim s više vrsta lutaka kao što su štapne lutke, lutke zijevalice i ginjol lutke, sadrži pregradu za lutkarsko kazalište i rekvizite za postavljanje scene,
- **Centar knjižnice** sa zbirakama poezije i proze za djecu, časopisima, slikovnicama i pričama koje kreiraju djeca, enciklopedijama, bilježnicom za vođenje evidencije posudbe knjiga i članskim iskaznicama,
- **Centar logičko – prostornih i količinskih odnosa** s različitim didaktičkim igrama prostornih i količinskih odnosa, puzzlama, memory igrama, slagalicama, geometrijskim likovima i tijelima, stolnim igrama s kockom, društvenim igrama, sredstvima za različita mjerenja, sakupljenim neoblikovanim materijalima: štapićima, čepovima, trakama, žicom, gumicama, s materijalima za simboličku igru trgovine: pripadajuća uniforma, kalkulator, papiri i olovke, kartice s brojevima i količinom (na primjer brojka tri i pored tri točkice), žetoni i papirnati novac za plaćanje, košare za kupnju, kasa, artikli i pripadajuća kartica s brojem i količinom, ( raznovrsne igračke, ambalaža, predmeti za kućanstvo, kaširane namirnice i pića ),
- **Centar prirode** s prirodinama iz okruženja, plodovi i sjemenke biljaka i drveća, voće, povrće, kamenje, zemlja, herbariji, nepredena vuna, fotografije biljaka i životinja, enciklopedije, dokumentarni filmovi o prirodi, zasađene biljke, mirisne vrećice, tanjuri, razne posude, hvataljke, plastični nožići, povećala, pincete, vaga, pješčani sat, pribor za grafičke prikaze istraženih pojava i elemenata iz prirode,
- **Centar za stimuliranje vestibularnog sustava** sa: spužvama različitih oblika i visina za oblikovanje neravnina na podu, strunjačama, toboganom, loptama, tunelom za provlačenje, tkaninama za ljuljanje, pregradama za penjanje i ljuljačkama.

U dizajniranju poticajnog okruženja aktivno će sudjelovati djeca, a izbor i opremljenost centara ovisit će o njihovom interesima, iskustvima i potrebama. Tako će se tijekom godine pojavljivati novi centri aktivnosti kao primjerice tijekom ljetnih mjeseci **centar s dostupnom vodom za igru i istraživanje**. Unutar prostora osigurat ćemo mjesta za

mirnu igru i osamljivanje djece. Hodnici će biti opremljeni taktilnim pločama i instalacijama. Svaki će centar imati pripadajući raznovrsni materijal zastupljen u dovoljnim količinama i na dohvata dječje ruke. Materijali će biti ponudeni djeci pregledno, logično i svrsishodno. Didaktička sredstva i pomagala zadovoljavat će zadaće koje ostvarujemo kao i kriterije: razvojne primjerenosti, trajnosti, lakoće upotrebljivosti i privlačnosti.

Uz gotova didaktička sredstva i igračke Vrtić će u velikim količinama koristiti neoblikovani i poluoblikovani materijal kojeg će odgojitelji sakupljati i izrađivati zajedno s djecom i roditeljima. Takav će materijal uvelike obogatiti dječju igru, poticati istraživanje i stvaralaštvo. Koristit ćemo sredstva koja izrađuju sami odgojitelji kao i odgojitelji s djecom i roditeljima, a to će biti igračke tipa: lota, domina, pokrivaljki, konstruktora, labirinata, slagalica, mozaika, zbirki i sličica, kostima i rekvizita za stvaralačke igre i dramatizacije, scenskih lutaka, prijevoznih sredstava, raznih maketa, saobraćajnih znakova, kaširanih životinja i slično.

**Vanjski prostor – igralište** opremljeno je pješčanicom instaliranim u skladu s higijensko zaštitnim mjerama, ljuljačkama, toboganom, ogradom, u ljetnim mjesecima s posudama i vodom, pripadajućim alatima za istraživanje kao što su cijevi, grabilice i lijevci.

Dio vanjskog prostora koristit ćemo za oblikovanje vrta od automobilskih guma ispunjenih kvalitetnom zemljom za sijanje i njegovanje začinskog bilja. Od obojenih guma ekološkim bojama i jednim dijelom ukopanih u tlo oblikovat ćemo tunel za provlačenje. Cijelo će igralište biti podijeljeno na polja s različitim podlogama: malčom, travnjakom i gumenom masom. Oblikovat ćemo i taktilnu stazu s ukopima ispunjenim različitim materijalima kao što su: drveni oblutci, kamenje, konopci, cigle i pijesak. Tu će se naći i zasađeno drvo koje će nam pružati hladovinu, klupice te sigurna igrala kao što su: drveni vlakić, njihaljke na oprugu, penjalice, drvene grede i trupčići.

### **3.3 Aspekti sigurnosti i mjere zaštite**

U ostvarivanju programa radit ćemo na:

- pružanju sigurnosti i zaštite djeci, na preventivnom djelovanju u svrhu otklanjanja rizičnih situacija i ometajućih čimbenika,
- osiguravanju materijalnih i organizacijskih uvjeta za njihovu sigurnost,
- detektiranju svih izvora opasnosti: fizičkih, socijalnih i psihičkih,
- usvajanju znanja o prijetećim opasnostima: koje su to opasne situacije i kako se mogu zaštititi od njih i ublažiti ih,
- prevenciji primjerenosti dobi djece, bez zastrašivanja potencijalnim opasnostima i ograničavanju normalnog istraživačkog ponašanja djece,
- na promišljanju i prakticiranju odgojnih postupaka i aktivnosti koje će jačati i podržavati djetetove intrinzične potencijale za samozaštitu i samoočuvanje,
- na osiguravanju osobne i emocionalne dobrobiti za dijete što će uključivati poticanje inicijativnosti, samoorganiziranosti, samoprocjenjivanje vlastitih postignuća i procjenjivanje mogućih posljedica vlastitih aktivnosti.

**Materijalno-organizacijske sigurnosne uvjete ostvarivat ćemo kontinuiranim mjerama i aktivnostima:**

1. Stvarati materijalne uvjete za sigurnost djece (održavati ograde, sigurnosne utičnice i namještaj, nabavljati igračke bez štetnih sastojaka, primjerene dobi, redovito održavati energetske instalacije, uklanjati opasne predmete),
2. Spriječavati rizične situacije tijekom radnog procesa (uklanjati alate i predmete nakon popravaka i pranja, raditi na siguran način),
3. Spriječavati mogućnost ozljeda osiguranjem prostora i dobrom organizacijom rada,

4. Zadovoljavati sanitarne i zdravstvene kriterije za funkcioniranje ustanove (kuhinja, sobe, ostale prostorije) i osoblja (prevencija i izolacija zaraznih bolesti, redovni pregledi),
5. Kontinuirano osposobljavati radnike za sigurnosno ponašanje (primjerice kod požara ili ozljede). Radnike upućivati na tečajeve zaštite na radu, pružanja prve pomoći i protupožarne tečajeve,
6. Svake godine prilagođavati Plan pružanja prve pomoći i Plan evakuacije i spašavanja, zadužiti radnika za zaštitu od požara, zaštitu na radu, za pružanje prve pomoći kao i za organiziranje evakuacije. Osigurati ispravnost vatrogasne opreme, kompletnost sanitetske opreme u slučaju nezgoda i opremu i sredstva za provođenje evakuacije i spašavanja. Osigurati evakuacijske putove i izlaze,
7. Pri sportskim aktivnostima, izletima i izlascima izvan Vrtića nastojati osigurati dovoljno osoblja u pratnji, potrebnu medicinsku i ostalu opremu, dobru organizaciju i druge sigurnosne elemente,
8. Spriječiti stvaranje nasilnog ozračja u suradnji s roditeljima, tražiti da djeca ne nose u Vrtić igračke-oružje, oštre predmete i igračke koje mogu ozlijediti drugu djecu kao i filmove s nasilnim sadržajem,
9. Tijekom godine informirati roditelje, ljude iz lokalne zajednice i cjelokupno osoblje Vrtića o mogućim izvorima nesigurnosti za djecu i poduzimati mjere.

**Stalno ćemo voditi brigu za osobnu fizičku i psihičku sigurnost djece ovim aktivnostima i djelovanjem:**

1. Prevenirati bježanje djeteta iz Vrtića, kod roditelja provjeriti sigurnosno ponašanje djeteta (samoinicijativni odlazak djeteta iz stana ili od roditelja, gubljenje djeteta, nedostatna roditeljska kontrola djeteta, nedostatna privrženost) i poduzimati mjere (informiranje odgojiteljica, rad s roditeljem i djetetom, prema potrebi zaključavanje vrata),
2. U okviru redovnog posla odgojiteljice će kontinuirano primjenjivati sigurnosne mjere (provjeravanje da li u svakom trenutku vide svu djecu, brojenje djece, spriječavanje izlaganja opasnosti, upućivanje na izvore opasnosti i samozaštitu, stjecanje vještina koje spriječavaju povrede),
3. Redovno pratiti, provoditi i spriječavati zdravstvene probleme u Vrtiću,
4. Osposobljavati djecu, naročito šestogodišnjake, za sigurnosno ponašanje u prometu,
5. Voditi brigu ima li zlostavljane i zanemarene djece ,
6. Senzibilizirati roditelje na razne načine (situacijski, na roditeljskim sastancima, putem plakata i na individualnim razgovorima) za potrebne sigurnosne mjere,
7. Razvijati odnos privrženosti djece s roditeljima, odgojiteljicama i drugom djecom, (dijete koje je emocionalno povezano s grupom i odraslom osobom bit će manje izloženo bilo kojem obliku rizika),
8. Pridržavati se podsjetnika i protokola za razne rizične situacije sadržanih u Sigurnosno zaštitnom i preventivnom programu kao što su: protokol u slučaju ozljede djeteta, protokol u slučaju nestanka djeteta, protokol postupanja kad roditelj ne dođe po dijete u Vrtić do kraja radnog vremena, protokol za postupanje u slučaju sukoba s roditeljima ili međusobnog sukoba roditelja, protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom, protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, protokol postupaka i metoda djelovanja za utvrđivanje sigurnosti prostora i sredstava koja će koristiti djeca (unutrašnji i vanjski prostori Vrtića i svi drugi prostori izvan Vrtića), protokol postupaka i metoda djelovanja pri korištenju igrališta te izlazaka izvan prostora Vrtića, protokol postupanja prilikom dovođenja i odvođenja djeteta iz Vrtića, protokol postupaka i metoda djelovanja kod preuzimanja i predaje djeteta drugom roditelju ili

drugoj osobi, protokol postupaka i mjera nadzora kretanja osoba u Vrću, protokol postupaka i metoda djelovanja u procesu integracije djece s teškoćama u razvoju, protokol u slučaju zamjene odgojiteljice, protokol postupaka u slučaju nestanka dječjih stvari i predmeta, protokol za postupanje za vrijeme dnevnog odmora djece u Vrću, podsjetnik i metode djelovanja u upotrebi medija u odgojno obrazovnom procesu.

**Senzibilizirat ćemo, informirati i osposobljavati roditelje, djecu i osoblje za sigurnosno i samozaštitno ponašanje:**

1. Na ugodan način, bez plašenja i kroz igru upoznavat ćemo djecu s raznovrsnim izvorima opasnosti koje nosi život. Informiranje i osvještavanje djece o potencijalnim opasnostima ugradit ćemo u kurikulum Vrća. Upoznat ćemo djecu s kriznim telefonima i drugim izvorima pomoći,
2. Koristit ćemo edukativne igre o opasnostima u skupini, pri individualnim tretmanima i s roditeljima čija su djeca izložena opasnostima,
3. S predškolskom djecom prorađivat ćemo preventivne mjere iz područja seksualnog zlostavljanja, a u svakodnevnim situacijama stalno poticati samopoštovanje i zauzimanje za sebe,
4. Upoznati djecu što sama mogu učiniti, ako se nađu u opasnoj situaciji i s kime o tome mogu razgovarati. (jasno i glasno reći "ne." onome tko ih pokušava ugroziti, u opasnosti pobjeći na najbliže sigurno mjesto, biti uvijek na sigurnoj udaljenosti kad razgovaraju s nepoznatim osobama, da jasno razlikuju dobre i loše tajne koje im mogu prenositi odrasli iz njihove okoline i sl.),
5. Raditi na razvoju svih dječjih potencijala i vještina koje doprinose socijalnom, općem psihološkom i spoznajnom razvoju i reagiranju na problemske i stresne situacije.

**Gradit ćemo sigurno emocionalno-socijalno ozračje**

Nastojat ćemo da nam Vrć bude sigurna zajednica, „topli dom“ za sve, za pojedince i djecu sa specifičnostima. Radit ćemo na senzibiliziranju djece i roditelja za nacionalnu, religioznu, zdravstvenu ili posebnu potrebu djeteta. Na roditeljskim sastancima i individualnim razgovorima nastojat ćemo uskladiti stavove, socijalizacijske poruke i vrijednosni sustav koji će doprinosti prosocijalnom ponašanju djece i razvoju pozitivnih socijalnih vještina.

Ka pozitivnim socijalnim i moralnim vrijednostima, stavovima i vjerovanjima usmjeravat ćemo djecu putem slikovnica, edukativnih igara i materijala te kroz konkretne životne situacije.

Na nivou skupine donosit ćemo zajedničke odluke o pravilima reguliranja odnosa i prihvatljivog ponašanja.

Uspješnost sigurnosno zaštitnih mjera procjenjivat ćemo cijele godine, a posebno na kraju kad ćemo moći utvrditi jesmo li godinu završili bez sigurnosnih problema i težih povreda djece.

## **4. ODGOJNO – OBRAZOVNI RAD**

Temelji odgojno – obrazovnog rada bit će zahtjevi sadržani u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje koji nas upućuju na polazišta, vrijednosti, načela i ciljeve našeg rada i djelovanja. Tragom toga Vrć će razvijati autentični kurikulum u skladu s humanističko razvojnim pristupom i usmjerenjem na dijete, na njegove razvojne potrebe, mogućnosti i prava. Dijete će biti subjekt procesa odgoja i obrazovanja, kreator vlastitog znanja u poticajnom okruženju s drugom djecom i odgojiteljem koji će prepoznavati njegove potrebe i interese te na osnovi toga djelovati. Kurikulum neće biti

sadržaj, nego pristup sadržaju. Sadržaj ćemo birati na osnovi pažljivog promatranja interesa, mogućnosti i stilova učenja djece. Odnosit ćemo se prema djetetu kao individualnom, originalnom, kreativnom i socijalnom biću koje je sposobno učiti vlastitim tempom u interaktivnom procesu s drugom djecom, odraslima i cijelim okruženjem. Zadovoljavat ćemo suvremene kriterije prema kojima odgojitelj pomaže djetetu da što dublje, bolje i točnije razvije osobno iskustvo i da ga obogati.

Vodeći računa o kvaliteti kurikuluma skrbit ćemo za sva područja razvoja, o djetetovoj prirodi učenja, o objedinjenom, holističkom pristupu. Kurikulum neće biti doslovno dan, unaprijed definiran plan, nego će ga odgojitelji i djeca stvarati i stalno razvijati, usklađivati ga s individualnim različitostima djece i s kontekstualnim posebnostima odgojne skupine. Aktivnosti će biti koncipirane tako da omogućuju integriranje različitih područja znanja i učenja djeteta na prirodni način. Učenje će se odvijati spiralno, a njegova brzina ovisit će o osobnom ritmu svakog djeteta. Okruženje za učenje i samo stjecanje iskustva učenja bit će poticajno, konkretno i djetetu zanimljivo. Uzimat ćemo u obzir urođenu potrebu djeteta za istraživanjem i učenjem, nećemo ga izvana motivirati već ćemo ga pratiti, podržavati i prepoznati njegove interese te na njima temeljiti oblikovanje okruženja koje će djetetu omogućavati zadovoljavanje njegove znatiželje i stjecanje novih iskustava.

**Zadace po razvojnim područjima** koje polazište imaju u razvoju i potrebama djece uključene u program:

#### **Djeca u dobi od 1 do 2 godine**

##### **Motorički razvoj**

- poticati usavršavanje prirodnih oblika kretanja: puzanje, penjanje, hodanje, trčanje i skakanje, bacanje i ispuštanje predmeta,
- poticati baratanje predmetima u praktične svrhe ( žlica, lončić ), šaranje olovkom, okretanje listova knjige, građenje s tri elementa, guranje lopte nogom,
- razvijati ravnotežu i koordinaciju.

##### **Socio – emocionalni razvoj**

- poticati razvoj prepoznavanja i izražavanja emocija: ponos pri postignućima, ljutnju, ljubomoru, ljubav prema poznatim osobama,
- razvijati pojam o sebi: ime, spol, prepoznavanje sebe na slici i u ogledalu, upotreba zamjenice ja i moje, vrednovanje sebe ( dobar, lijep ),
- poticanje samostalnosti i neovisnosti u samotješnju uz pomoć prijelaznih objekata,
- poticati uravnoteženost i smanjenje negativizma,
- poticanje kontrolu fizioloških potreba,
- poticanje uspostavljanja odnosa s drugom djecom, usklađivanje igre s vršnjacima,
- poticati govorno sporazumijevanje s odraslima,
- poticati prosocijalna ponašanja: tješnje drugih, pomaganje u poslovima,
- osiguravanje uvjeta za funkcionalne, konstruktivne, simboličke, samostalne, usporedne i jednostavne socijalne igre.

##### **Spoznajni razvoj**

- omogućavati spoznavanje okoline dodirima i baratanjem: trganje, prevrtanje, rastavljanje, premještanje, bacanje, hvatanje i udaranje,
- poticati koordinaciju jednostavnih motoričkih radnji s perceptivnim podacima,
- poticati usmjeravanje pažnje na događaje i pojave koje motiviraju na istraživanje,
- omogućavati rješavanje problema putem pokušaja i pogrešaka, eksperimentiranje,
- razvijanje sposobnosti predočavanja ili simboličkog funkcioniranja te unutarnje mentalno rješavanje problema,
- poticati pamćenje događaja, njihov slijed i pamćenje dosjećanjem,

- poticati asocijativno učenje,
  - poticati razumijevanje jednostavnih uputa,
  - poticati imitiranje ponašanja odraslih.
- Govor, komunikacija, izražavanje i stvaralaštvo**
- poticati oponašanje ritma govora, riječi koje čuje, zvukova iz okoline, imenovanje pomoću onomatopeje,
  - poticati razumijevanje riječi i jednostavnih naredbi te postupno sve složenijih,
  - poticanje ispravnog artikuliranja samoglasnika i suglasnika,
  - poticati korištenje i razumijevanje riječi, spajanje riječi u rečenice, izražavanje potreba i želja, verbalno sporazumijevanje s odraslima,
  - poticati slušanje priča,
  - omogućavati šaranje i pravljenje otisaka ruke,
  - poticati spontano pjevanje, pjevanje bez riječi, oponašanje teksta i melodije.

### **Djeca u dobi od 2 do 3 godine**

#### **Motorički razvoj**

- poticati pokrete održavanja ravnoteže i koordinaciju,
- usavršavati pokrete kretanja: hodanje, trčanje, poskakivanje i skakanje, penjanje,
- usavršavanje baratanja predmetima: bacanje, hvatanje, šutiranje,
- poticanje razvoja fine motorike u građenju, baratanju škarama, crtanju, listanju knjiga, odijevanju, korištenju pribora za jelo i posluživanju.

#### **Socio – emocionalni razvoj**

- razvoj prepoznavanja i izražavanja emocija na prihvatljiv način, naročito straha,
- razvoj svjesnosti sebe kao osobe, vrednovanja sebe,
- početno poticanje samoregulacije ponašanja,
- poticati razvoj samostalnosti i prihvaćanje zahtjeva odraslih,
- razvijanje kontrole fizioloških potreba i osamostaljivanje upotrebe WC – a,
- osamostaljivanje kod uzimanja obroka, korištenje vilice, obuvanja i odijevanja,
- poticati pozitivne interakcije s vršnjacima, bez rivalstva i sukoba,
- poticati poželjne interakcije s odraslima bez sukobljavanja,
- poticati razvoj empatije i razlikovanje dobra od zla,
- poticanje sve više suradničkih igara.

#### **Spoznajni razvoj**

- poticati aktivno istraživanje i upoznavanje svojstava predmeta i pojava,
- razvijati kontrolu pažnje, usmjeravati je,
- poticati razvoj praktičnog mišljenja i rješavanje problema isprobavanjem i korištenjem alata,
- poticati stvaranje pojmova i veza među predmetima i pojavama, iskustveno učenje,
- poticati razlikovanje boja, oblika i veličina,
- poticati shvaćanje vremena i prostora,
- poticati razvijanje osjećaja za količine,
- poticati usavršavanje pamćenja prepoznavanjem i dosjećanjem.

#### **Govor, komunikacija i stvaralaštvo**

- poticanje slušanja i razumijevanje govora,
- poticanje ispravne artikulacije glasova,
- poticanje strukturiranje rečenica s više riječi,
- poticanje korištenja zamjenica, glagolskih vremena, upotrebu pridjeva i negacija,
- poticanje odgovaranja na pitanja i vođenja jednostavnih razgovora,

- omogućavanje slušanja priča i glumljenje,
- poticanje početnog razumijevanja funkcije pisanog govora,
- poticati eksperimentiranje bojom i različitim materijalima, vrstama i veličinama papira,
- poticati slušanje glazbe, usklađivanje pokreta s glazbom, pjevanje po glazbenom modelu, oponašanje ritma i melodije.

Odgojno obrazovni rad temeljit ćemo na **vrijednostima** Nacionalnog kurikulumu:

- znanju,
- humanizmu i toleranciji,
- identitetu (osobnom, kulturnom i nacionalnom)
- odgovornosti,
- autonomiji i
- kreativnosti.

Kako ćemo ostvarivati ove vrijednosti? **U kojim aktivnostima i situacijama, s kojim sredstvima i poticajima, kojim metodama i postupcima, kakvom ulogom odgojitelja?**

**Znanje** će djeca stjecati aktivno, otkrivajući i istražujući. U poticajima bogatom fizičkom i socijalnom okruženju dolazit će do novih iskustava, kroz igre i aktivnosti koje će sama izabrati. Skrbit ćemo da organizacijski i prostorno materijalni uvjeti Vrtića omogućavaju djeci slobodan izbor aktivnosti i razvijanje različitih strategija učenja i stjecanja vrijednosti znanja. Osiguravat ćemo multisenzoričnost centara i mogućnosti istraživanja svim senzornim modalitetima. Odgojitelji će pružati neizravnu potporu kako bi dijete od osjetilnih iskustava samo dolazilo do viših mentalnih razina.

Vrijednosti **humanizma i tolerancije** razvijat ćemo kroz građenje zajedništva i poticanje osjećaja pripadnosti Vrtiću i odgojnoj skupini, senzibilizirat ćemo djecu za potrebe i prihvaćanje drugih, poticati suosjećajnost, razumijevanje svojih prava i prava drugih. Promovirat ćemo inkluziju djece s posebnim potrebama i učiti prihvaćati različitosti, usvajati stavove i uvjerenja da sva djeca zaslužuju edukaciju u zajedništvu s drugom djecom uz pružanje primjerene potpore. Primjenjivat ćemo individualizirane postupke u radu i stavljati težište na ono područje razvoja u kojem dijete ima određenih poteškoća.

Pridonosit ćemo izgradnji **osobnog te kulturnog i nacionalnog identiteta** kroz dječje akcije i interakcije kojima ćemo poticati razvoj dosljednosti, samopoštovanja, pozitivne slike o samom sebi i osjećaja sigurnosti u susretu s drugima. Omogućavat ćemo doticaje s kulturnom i duhovnom baštinom našeg kraja i poticati razvoj kulturnog i nacionalnog identiteta. Podržavat ćemo i poticati dječje projekte koji će im pomoći konstruirati identitet kao svijest o onome što jesu i kamo pripadaju.

U svim aktivnostima, unutar i izvan Vrtića, poticati ćemo **odgovornost** djece prema materijalnom okruženju, prema sebi samima i drugima, a posebno prema prirodi i njenim resursima. Poticat ćemo aktivnosti u kojima će djeca i odrasli, svakodnevno biti u prilici učiti o svojim pravima i pravima drugih, istovremeno i o obvezama, zatim o načinima izgrađivanja kvalitetnih odnosa, o komunikacijskim tehnikama i općenito o socijalno prihvatljivom ponašanju. Poticati ćemo odgovorno ponašanje djece, svjesnost odnosa između osobne slobode i odgovornosti te samoprocjenu vlastitog djelovanja, djetetovo sagledavanje postupaka i izražavanja njegovog mišljenja.

Vrijednost **autonomije** razvijat ćemo poticanjem inicijativnosti i samoorganiziranja djece u oblikovanju aktivnosti, u pružanju podrške za samostalno izražavanje misli, odlučivanje i djelovanje. Gradit ćemo fizičko i socijalno okruženje prihvaćanja i podržavanja u kojem će dijete razvijati svoju neovisnost i samopouzdanje te postajati sve autonomnije.

Uvažavat ćemo prirodnu **kreativnost** djeteta u odgojno obrazovnom procesu, njegovati je, poticati i razvijati aktivnostima različitog izražavanja i stvaranja. Primjenjivat

ćemo različite izražajne forme i medije. Poticat ćemo aktivnosti koje se oslanjaju na stvaranje, a ne na puko ponavljanje i uvježbavanje. Veću važnost davat ćemo samom stvaralačkom procesu i originalnosti, a ne rezultatu procesa i uspoređivanju s učincima iz svijeta odraslih. Unutar svih centara, strukturom sredstava i materijala, poticat ćemo djecu na različite simboličke izričaje kroz: likovne, grafičke, kinestetičke, verbalne, gestikulacijske i druge ekspresivne modalitete. Djeca će uvijek biti u prilici stvaralački izražavati vlastite ideje, iskustva i doživljaje. U aktivnostima i komunikaciji poticat ćemo razvoj divergentnog mišljenja.

Sukladno Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj ostvarivat ćemo **ciljeve** koji se odnose na **osiguravanje dobrobiti** za dijete: osobnu i tjelesnu, obrazovnu, emocionalnu i socijalnu dobrobit.

**Osobnu i tjelesnu dobrobit** osiguravat ćemo na suvremen način spontanim, situacijskim učenjem kroz igru i doživljaje u okruženju bogatom razvojno primjerenim poticajima. Svakodnevno ćemo skrbiti o uvjetima za razvoj i učenje kako bi:

- **Djeca u 2. godini života:** zadovoljila svoje individualne potrebe za hranom, snom, boravkom na zraku i kretanjem, savladavala prirodne oblike kretanja, naročito hodanje, trčanje i puzanje, usvojila skakanje na mjestu sa sakupljenim stopalima, savladala igre loptom, šutiranje lopte na mjestu prema naprijed, bacanje preko glave, usvojila vještinu penjanja izmjenjujući noge na 4 – 6 stepenica, mogla preskakivati predmete visoke 15 cm s doskokom na oba stopala, poboljšala finu motoriku: nizala do 4 elementa, okretala stranice knjiga, rezala škarama, držala bojice palcem i prstima, mogla ponoviti crtež kruga, vuči okomite i vodoravne crte, mrvila, gnječila i razvlačila glinu i plastelin, hvatala predmete i stavljala u određene otvore,
- **Djeca u 3. godini života:** postala spretnija i znala se samozaštiti, zadovoljila svoje potrebe za aktivnostima, za odmorom i boravkom na zraku te zdravom prehranom, usvojila higijenske navike i osamostalila se u održavanju osobne higijene, savladala trčanje oko prepreka, usvojila vještinu balansiranja na jednoj nozi, mogla skakati na jednoj nozi, savladala penjanje i spuštanje, hvatanje lopti, mogla hodati stepenicama izmjenjujući noge, savladala upravljanje triciklom i okretanje pedala, mogla izvoditi kolut naprijed, poboljšala finu motoriku i koordinaciju pokreta: u građenju tornja od najmanje 9 kocaka, u crtanju, oblikovanju gline i plastelina, u upotrebljavanju obje ruke za jednostavne aktivnosti,

**Obrazovnu dobrobit** osiguravat ćemo kroz integrirano poticanje svih područja razvoja i izbjegavanja kontroliranog učenja razlomljenih čestica znanja. Procjenjivat ćemo znanja, interese i mogućnosti djece te temeljem toga omogućavati njihov daljnji razvoj izmjenama u okruženju i raspravama s djecom i djece međusobno. Sa što više različitih sredstava i materijala obogaćivat ćemo vrtičko okruženje. Odlazit ćemo u okruženja izvan Vrtića u svrhu zadovoljavanja dječjih potreba za doživljajima i raznolikom stimulacijom. Brinut ćemo o kvaliteti okruženja u odnosu na mogućnosti zajedničkog konstruiranja i sukonstruiranja znanja. Stav odgojitelja bit će neautaritaran. Njegova će uloga većinom biti u stvaranju uvjeta kojima ćemo poticati i motivirati djecu na aktivnosti, na činjenje i stvaranje vlastite strategije učenja.

**Kontekstualno povezane situacije, dominacija igre i drugih aktivnosti poticat će djecu na učenje i razvoj njihovih kompetencija,** pružati im mogućnosti za svakodnevni kontakt s prostorom, raznovrsnim sredstvima i njihovo doživljavanje svim senzornim modalitetima. Tako ćemo dijete višestruko poticati da u:

- **2. godini života** pravilno reagira na jednostavne upute, samostalno izabire igračke i slikovnice, lista ih, imenuje predmete na slici, na jednoj slici identificira nekoliko predmeta (dekodiranje slike), dodiruje i broji predmete do 3, uspoređuje do 4 boje,



igra se s nepoznatom igračkom, govori o onome što radi, imitira ponašanja odraslih, istražuje, funkcionalno upotrebljava barem 5 predmeta, razlikuje veliko – malo, smještava predmete u, na, ispod, pored, prepoznaje različite aktivnosti na slikovnom materijalu.

- **3. godini života** bude radoznalo, da se interesira za istraživanje, isprobavanje, uočavanje u unutarnjim prostorima, u prirodi, u biljnom i životinjskom svijetu, imenuje boje ( najmanje 4) klasificira predmete prema kriteriju veličine, boje i oblika, prepoznaje i imenuje probleme, postavlja pitanja radi saznavanja kako i zašto, broji do 7 predmeta, razumije i grupira predmete prema funkciji, osvještava prošlo i sadašnje vrijeme, imenuje 6 dijelova tijela kad se kaže njihova funkcija, imenuje i pridružuje predmete koji si inače pripadaju.

**Socijalnu i emocionalnu dobrobit** ostvarivat ćemo u demokratskoj atmosferi našeg Vrtića, ispunjavati je pozitivnim međusobnim odnosima suradnje, pomaganja, razumijevanja, prihvaćanja i poštovanja. Takvo toplo ozračje će kod djece u:

- **2. godini života** razviti emocionalne veze između odgojitelja i sve djece u skupini, osigurati individualni pristup i komunikaciju, razviti zajedničku igru djece i izgraditi međusobne bliske odnose, potaknuti sudjelovanje u malim grupnim aktivnostima (pjevanje, pljeskanje, plesanje) potaknuti samostalnu igru na vlastitu inicijativu, razviti kod djece osjećaj za svoj predmet i zajedničke predmete, potaknuti sudjelovanje u održavanju fizičkog reda među igračkama i održavanju higijene prostora, omogućiti djetetu izbor rješenja, potaknuti samostalno obavljanje zadataka, izražavanje emocija riječima ili izrazom lica, osamostaljivanje kod jela i korištenja pribora, osamostaljivanje kod skidanja odjeće i obuće, pranje i brisanje ruku, obavljanje nužde uz malu pomoć kao i na kontrolu nužde tijekom dana,
- **3. godini života** razviti sigurnost i samopouzdanje djeteta u odnosu na sebe, odrasle i drugu djecu, razviti suradničke odnose djeteta s drugom djecom i odraslima, samostalnost u svim aktivnostima, sudjelovanje u aktivnostima koje se odvijaju u manjim grupama ili paru, kulturno ophođenje za stolom, u igri, dogovaranje, kontroliranje emocija i želja, naučiti na čekanje ostvarenja želja, slijediti pravila ( najmanje tri ), osamostaljivanje kod uzimanja obroka, korištenja pribora, natakanja pića, kod svlačenja, oblačenja, obuvanja, u održavanju osobne higijene i higijene prostora, osamostaljivanje u održavanju fizičkog reda unutar centara za igru.

### **Razvoj kompetencija**

Uspješnost djeteta u aktivnostima određivat će splet više kompetencija kao što su: komunikacija na materinskom jeziku, komunikacija na stranim jezicima, matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju, digitalna kompetencija, učiti kako učiti, socijalna i građanska kompetencija, inicijativnost i poduzetnost te kulturna svijest i izražavanje. Za njihov uspješan razvoj kontinuirano ćemo obogaćivati okruženje.

#### **1. Komunikacija na materinskom jeziku**

U svrhovitim i smislenim aktivnostima, posebno aktivnostima izražavanja i stvaranja govorom, osposobljavat ćemo djecu za pravilno usmeno izražavanje vlastitih misli, osjećaja, doživljaja, potreba i iskustava. Na razvoj umijeća komunikacije djece na materinskom jeziku utjecat će sposobnosti komuniciranja odgojitelja. Njegova će uloga biti u pružanju ispravnog govornog modela i poticanju djece na komunikaciju u svim situacijama.

Gradit ćemo što bogatije **jezično okruženje** koje će poticati djecu na što više interakcija i verbalno izražavanje kako bi razvijala sposobnosti:

- **u 2. godini života:** spajanja riječi u rečenice ( 2- 4 riječi ), postavljanja pitanja gdje i što, odgovaranja na jednostavna pitanja, izražavanja potreba i želja, uočavanja različitih oblika riječi ( množina ), pokazivanja slika poznatih predmeta kad ih tko spomene, pokazivanja predmeta kad se kaže čemu služi, razumijevanja negativnih riječi: ne, nemoj, ne mogu, sposobnosti slušanja priča,
- **u 3. godini života:** govornog izražavanja i upotrebu rečenica od 4- 5 riječi, korištenja prošlog vremena i govorenja o prošlom vremenu, prepričavanja kratkih priča i vlastitih doživljaja, korištenja osobne zamjenice, razumljivog govora, postavljanja sve složenijih pitanja: tko, što, zašto, igre scenskim lutkama i dramatizacije priča,

## **2. Komunikacija na stranim jezicima**

Razvijat će je voditelj verificiranog programa ranog učenja stranog jezika na najprimjereniji, situacijski pristup učenju.

## **3. Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju**

Za razvoj ovih kompetencija Vrtić će pripremiti poticajno okruženje koje će obilovati konkretnim predmetima i materijalima te omogućavati postupnu primjenu matematičkog mišljenja kao i postavljanje pitanja, istraživanje i zaključivanje o zakonitostima prirode. Oformit ćemo centar predmatematičkih vještina, centar žive prirode, održavati povrtnjak, gdje će djeca inicirati i samoorganizirati aktivnosti.

Neposredna okolina djeteta bit će nepresušni izvor njegovih spoznaja pa tako i onih koje su u domeni matematičkih kompetencija. Obilje materijala u našem okruženju i radoznalost poticat će djecu na istraživačko spoznajne aktivnosti i postupno građenje sve točnije slike svijeta, na usvajanje sve složenijih sustava a jedan od njih je i sustav matematičkih pojmova.

**Osnovne kompetencije u prirodoslovlju** djeca će razvijati u **centru žive prirode** kao i bogatoj **okolini Vrtića** koja obiluje različitim prirodnim fenomenima biljnog i životinjskog svijeta. Djeca će doživljavati prirodu svim osjetilima, razvijati spoznaju o važnosti čuvanja prirode, shvaćati ljepotu prirode koju čovjek svojim djelovanjem nije narušio, svakodnevno će se odgovorno ponašati spram prirode i graditi svijest o ispravnosti vlastitih postupaka.

Aktivno će učiti i stjecati nove spoznaje i iskustava o eko problemima, davati nove eko ideje, donositi odluke i poduzimati akcije, suradnički stjecati znanja i pronalaziti rješenja. Provodit ćemo akcije zaštite, uređenja i očuvanja okoliša, omogućiti djeci obilje direktnih kontakata s neposrednom prirodnom okolinom u vrtićkom okruženju: stablima, cvjetnjakom i vrtom. Djeca će stalno biti u prilici doživljavati i opažati pojave i promjene u prirodi kao posljedicu vremenskih utjecaja ili djelovanja čovjeka. Razvijat će sposobnosti rješavanja problema praktično djelujući i surađujući. Usvajat će vrijednosne stavove: da vole, cijene, čuvaju, njeguju, unapređuju prirodu i svoj životni okoliš.

## **4. Digitalna kompetencija**

Ove kompetencije razvijat ćemo u aktivnostima korištenja računala.

## **5. Učiti kako učiti**

Odgovornost će svoju pažnju usmjeravati na procese učenja djeteta, na stvaranje njegove strategije učenja i organizacijski ostavljati najviše prostora za samomotivirajuće i samoregulirajuće učenje djeteta.

Gradit će bogato i raznovrsno okruženje koje će djeci omogućavati stjecanje različitih iskustava i konstruiranje znanja. Stjecanje iskustava odvijat će se svim senzornim modalitetima: dodir, miris, okus, vid i sluh. Prostorno-materijalno okruženje

bit će razvojno primjereno i zadovoljavat će djetetove individualne tjelesne, intelektualne, socioemocionalne i mnoge druge potrebe.

Okruženje će biti visokog obrazovnog potencijala s djeci dostupnim materijalima jer će kao takvo najbolje odgovarati aktivnoj prirodi učenja djeteta. Djeca će biti u takvom okruženju autori vlastitih aktivnosti i procesa učenja, samoorganizirat će se, a odrasli će ih primjerenim intervencijama podržavati i poticati.

Pravilno strukturiranje prostora uključivat će raspoređivanje centara na način koji će djeci omogućavati različite socijalne interakcije, u manjim ili većim grupama, u paru i nuditi priliku za osamu djeteta i njegovu samostalnu aktivnost. Centri će izgledati privlačno, pozivati djecu na igru, ali djelovati i umirujuće poput malih kućica u koje se djeca mogu povući iz aktivnosti kada za tim osjete potrebu.

Centar svaki za sebe, ponudom raznovrsnih, dostupnih i zanimljivih materijala davat će jasnu poruku, poziv što se u njemu može činiti. Svrha ovakvog organiziranja prostora bit će poticanje **samoiniciranog i samoorganiziranog učenja** djece.

#### **Osigurati ćemo i socijalni kontekst koji će uključivati:**

- obiteljsko ozračje, ugodu, dobrodošlicu, direktnu povezanost prostorne organizacije i kvalitete socijalnih interakcija (susreti, komunikacija, interakcija), mogućnost osame, privatnosti, istodobno odvijanje različitih aktivnosti, slobodu kretanja (maloj djeci svojstveno je kretanje), slobodan odabir sadržaja igre i suigrača (odrasli neće određivati), suradničko ozračje, timski rad, graditi ćemo sliku o djetetu, razumijevati što stvarno čini, što istražuje, što je njegov interes, osiguravati ćemo pravilnu ulogu odgajatelja (odgojitelj će promatrati, pokušavati razumjeti, poduprijeti, dokumentirati).

### **6. Socijalna i građanska kompetencija**

Socijalna i građanska kompetencija u našem Vrtiću razvijat će se u jednoj demokratskoj atmosferi ispunjenoj pozitivnim međusobnim odnosima suradnje, pomaganja, prihvaćanja i poštovanja. Djeca će sama donositi odluke, odgovorno se ponašati i biti tolerantni prema drugima bez obzira na različitosti. Vrtić će na neki način biti pravi poligon za primjenu etičkih vrijednosti koje će se u životu i radu uvijek moći primijeniti. U usvajanju i osvješćivanju etičkih vrijednosti pomoć će nam književno stvaralaštvo namijenjeno djeci koje obiluje mnogim primjerima dobrote, pravednosti i mirotvorstva.

### **7. Inicijativnost i poduzetnost**

Kompetenciju inicijativnosti i poduzetnosti djeca će usvajati u kreiranju okruženja i oblikovanju odgojno obrazovnog procesa, u aktivnoj ulozi sukonstruiranja kurikuluma. Bit će spremna iznositi i ostvarivati svoje ideje u aktivnostima i radu na projektima, bit će inovativna, samoorganizirajuća i znat će voditi. Stjecanjem različitih znanja, vještina i sposobnosti istovremeno će razvijati samopouzdanje i samopoštovanje. Odgojitelj će pružiti potporu kako bi u aktivnostima svoje ideje djeca propitkivala, isprobavala i evaluirala.

### **8. Kulturna svijest i izražavanje**

Igra, stvaralaštvo i mašta tri su pojma u stalnoj interakciji. Igrajući se dijete će spontano razvijati maštu i stvaralački se odnositi prema sebi, drugima i svijetu oko sebe. Polaziti ćemo od dječjih stvaralačkih mogućnosti te pedagoške postupke temeljiti na doživljajima djeteta (izravni kontakt djeteta sa životom i okolinom), na kultiviranju estetskih senzibilnosti i kreativnih sposobnosti, čime ćemo omogućavati pun i bogat dječji izraz različitim sredstvima izražavanja.

Ove kompetencije razvijati ćemo kroz aktivnosti različitog izražavanja ideja, doživljaja, emocija i iskustava koristeći sredstva izražavanja različitih umjetničkih područja kao što su područje: plesne, glazbene, kazališne, književne i vizualne umjetnosti.

U svrhu razvoja ovih kompetencija vodit ćemo brigu da okruženje Vrtića pruža mogućnosti i slobodu različitog izražavanja i stvaranja, da obiluje materijalima i sredstvima koja su za to potrebna. Isto tako vodit ćemo računa da prostori Vrtića zadovoljavaju visoke estetske kriterije, da ne sadrže dekoracije upitnih umjetničkih vrijednosti, da sve ono što je izloženo bude u funkciji dječjih igara i aktivnosti ili je njihov produkt, odnosno dječji uradak. O izražavanju sredstvima plesne umjetnosti rekli smo u ostvarivanju osobne dobrobiti za dijete, a o izražavanju sredstvima dramsko scenskih umjetnosti u razvijanju kompetencije izražavanja na materinskom jeziku. Ističemo sada sposobnosti izražavanja sredstvima glazbene i vizualne umjetnosti. Omogućit ćemo da:

- **djeca u 2. godini života:**
  - crtaju, slikaju, modeliraju,
  - slušaju muziku i kreću se uz muziku,
  - pjevaju jednostavne pjesmice uz ritmičku pratnju.
- **djeca u 3. godini života:**
  - pamte dječje pjesmice i pjevaju ih uz ritmičku pratnju,
  - koriste likovne materijale: boje, olovke, krede, glinu, kolaž papir.
  - da ostvaruju što više ekspresija doživljaja likovnim izrazom i motivima,
  - da imaju potrebu za svakodnevnim dodirima sa scenskom lutkom i izražavanjem,
  - da vole gledati lutkarske predstave i otići u kazalište.

### **Učinkovitost odgojno obrazovnog rada u smislu poticanja djetetova razvoja**

U djetetu ćemo gledati višestruku cjelovitost u njegovim tjelesnim, intelektualnim, moralnim, religioznim i svim drugim aspektima s ciljem da ga kroz život u našem Vrtiću dovedemo do ispunjenja svih potencijala. Slijedom navedenog u evaluaciji ćemo obuhvatiti dijete u totalitetu, njegov napredak u svim aspektima, odnosno područjima razvoja.

Tražit ćemo odgovor na pitanje što se dogodilo u razvoju djeteta od vremena dolaska u program do isteka jedne godine. U susretu s djetetom koje se igra, radi, djeluje i živi u zajedništvu s drugima, odgojitelj će otkrivati i interpretirati usvojenost vrijednosti i kompetencija, utvrđivati da li je program utjecao na unapređivanje osobina i sposobnosti djeteta ne uspoređujući njegova postignuća sa standardima određene kronološke dobi ili s postignućima nekog drugog djeteta. Svako će dijete biti samo sebi mjera razvoja jer će nam biti važno da li je dijete postiglo napredak u nekoj sposobnosti u finalnom utvrđivanju u odnosu na inicijalno stanje i pod kojim je okolnostima došlo do tog napretka.

Za praćenje napretka u razvoju djeteta i analizu odgojno obrazovnog procesa koristit ćemo instrumente i postupke kao što su: sistematsko promatranje i bilježenje, protokole, audio i video snimanje, različita mjerenja, skale procjene, intervju i ankete. Sakupljat ćemo dječje radove, iskaze i foto dokumentaciju. Provodit ćemo i akcijska istraživanja koja će karakterizirati odgojno obrazovne akcije sa stalnim usklađivanjem između procjenjivanja, donošenja novih rješenja i neposredne intervencije. Procjenjivanje ćemo vršiti provjeravanjem hipoteza uz odgovarajući sustav povratnih informacija, zatim realiziranjem programa i postavljanjem novih hipoteza. Primjenom nabrojanih postupaka i instrumenata važno će nam biti dobiti uvid u:

- razinu djetetovog motoričkog razvoja koja uključuje finu i grubu motoriku, brzinu, spretnost, motoričku i okulomotornu koordinaciju,
- razinu spoznajnog razvoja koja uključuje spoznaje o sebi samima, praktična znanja i opću informiranost,
- razinu govornog razvoja koja uključuje razumijevanje govora, bogatstvo rječnika, strukturu rečenica i artikulaciju,
- razinu emocionalnog razvoja koja uključuje samokontrolu ponašanja i emocionalnu stabilnost,

- razinu socijalnog razvoja koja uključuje socijalnu spremnost i norme ponašanja
- uvid u izražene interese i sposobnosti kao i u posebne potrebe i poteškoće.

### **Uloge odgojitelja i interakcija djeteta i odgojitelja**

Sve što će odgojitelji poduzimati radit će s izraženom prirodnošću i samokritičnošću, neprekidno se propitkujući da li je njihovo ponašanje u skladu s ciljevima koje su postavili. Bit će u ulozi promatrača i istraživača koji slušaju, prate i slijede ideje djeteta, poštuju ih, podržavaju i usmjeravaju te tako razvijaju svekolike djetetove potencijale do maksimuma. Izgrađivat će strategije boljeg razumijevanja djeteta, njegovih ideja, interesa, doživljaja, pretpostavki, načina razumijevanja svijeta, postojećih znanja te će uspostavljati uvažavajući, partnerski odnos i **recipročnu komunikaciju** s djetetom.

Odgojitelj će imati brojne sposobnosti, spoznaje i mogućnosti koje proizlaze iz njegova osobnog i stručnog identiteta na kojem će kontinuirano raditi i usavršavati se.

### **Stručna dokumentacija o programu**

Za kvalitetno provođenje ovog programa nužno je timsko planiranje, sustavno praćenje, vrednovanje i dokumentiranje u skladu sa zakonskim propisima i suvremenom pedagoškom koncepcijom.

Prema Pravilniku o vođenju pedagoške dokumentacije i evidencije o djeci predškolske dobi u dječjem vrtiću (Narodne novine, 83/2001). i Pravilniku o obrascima zdravstvene dokumentacije djece predškolske dobi i evidencije u dječjem vrtiću (Narodne novine, 114/02) stručna dokumentacija koju ćemo voditi u odgojnoj skupini bit će:

- Knjiga pedagoške dokumentacije odgojne skupine koja će sadržavati:
  - orijentacijski plan i program odgojno-obrazovnog rada i njegovo vrednovanje (u pravilu tromjesečno),
  - tjedni plan i program odgojno-obrazovnog rada,
  - dnevnik odgojno-obrazovnog rada,
  - zajedničke aktivnosti djece i odraslih.
- Knjiga pedagoške dokumentacije odgojne skupine sadržavat će opće podatke o nazivu Vrtića, objektu, odgojnoj skupini i pedagoškoj godini za koju se vodi, te ime i prezime i potpise odgojitelja koji rade u skupini te ravnatelja Vrtića.
- Imenik djece će sadržavati:
  - podatke o nazivu Vrtića i odgojnoj skupini, pedagoškoj godini te potpise odgojitelja i ravnatelja,
  - podatke o djetetu (ime i prezime djeteta, nadnevak i mjesto rođenja, adresu stana i broj telefona roditelja ili skrbnika, broj osigurane osobe, osnovu osiguranja i broj zdravstvenog kartona, procijepljenost i kronična oboljenja, vrijeme i razloge izostanaka).
- Individualni dosjei djece s posebnim potrebama,
- Zdravstveni kartoni djece,
- Individualni plan i program stručnog usavršavanja odgojitelja,
- Evidencije dnevne prisutnosti djece i
- Zapisnici.

### **Ostali oblici dokumentiranja odgojno-obrazovnog rada:**

Dokumentiranje aktivnosti djece izradom individualnih i grupnih portfolia, individualni portfolio će sadržavati:

- individualnu dokumentaciju o djeci,
- postignuća djece, foto, audio i video zapise,

- likovne radove, pisane uratke, pisma, knjige, zbirke,
- verbalne izričaje, izričaje glazbom i pokretom,
- samorefleksije djece.

#### **Dokumentiranje putem plakata:**

- Plakati orijentirani na odrasle (za hodnike i holove)  
Prikazivat će aktivnosti na stručan način s isticanjem vrijednosti za dijete u smislu razvoja, istaknut ćemo ciljeve, vrijednosti i kompetencije koje su ostvarene.
- Plakati orijentirani na djecu (za odgojne skupine)  
Plakati će dokumentirati aktivnosti, njihov tijek na djeci razumljiv način. Djeca će se uz pomoć njih prisjećati što su radila, što su mislila i poduzimala. Plakati će biti u obliku mentalnih mapa.

#### **Dokumentiranje u vidu izložbe stvaralaštva djece.**

#### **Dokumentiranje putem letaka i brošura.**

#### **Vrednovanje programa od strane djece i roditelja.**

#### **Dokumentiranje aktivnosti (samorefleksije odgojitelja).**

Program će kontinuirano promišljati i unapređivati odgojitelji i stručni suradnik Vrtića sagledavanjem svih segmenata djelovanja za cjelokupan rast i razvoj djeteta.

Procjene uspješnosti odgojno obrazovne prakse ostvarivat će odgojitelji u timskoj suradnji sa stručnim suradnikom, uz vođenje propisane pedagoške dokumentacije i zajedničkih refleksija.

## **5. NJEGA I SKRB ZA TJELESNI RAST I ZDRAVLJE DJECE**

U skladu s člankom 40. Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i naobrazbe (Narodne novine, 63/08) i u skladu s Programom zdravstvene zaštite djece, higijene i pravilne prehrane djece u dječjem vrtiću (Narodne novine, 105/2002 i Narodne novine, 121/2007) osigurat ćemo mjere zdravstvene zaštite djece koje će obuhvatiti potrebne uvjete za osiguravanje pravilnog rasta i razvoja djece uključene u ovaj program. Zdravstvena voditeljica u suradnji s odgojiteljima brinut će o rastu i zdravlju djece što će uključivati mjere:

- praćenje i čuvanje zdravlja djece,
- zdravstveni odgoj,
- planiranje prehrane,
- nadzor nad higijenskim načinom života djece i provođenje mjera primarne prevencije,
- vođenje dokumentacije i evidencije u svrhu praćenja zdravlja djece,
- plan sanitarno – higijenskog nadzora.

U okviru **mjere praćenja i čuvanja zdravlja** svako će dijete prije prijema u Vrtić obaviti sistematski pregled kako bi stekli uvid u: provedena cijepljenja, preboljele zarazne bolesti i kronična oboljenja, stanje zubi, antropološke mjere i stanje uhranjenosti, psihomotorni razvoj te u laboratorijske i epidemiološke situacije. U praćenje zdravlja djece tijekom boravka u programu uključit ćemo i vanjske suradnike, liječnika i stomatologa.

**Zdravstveni odgoj** ostvarivat ćemo osiguravanjem uvjeta u kojima će djeca stjecati navike korisne za zdravlje, a roditelji nastaviti s provođenjem zdravstvene kulture i kod kuće. U svrhu toga organizirat ćemo tematske roditeljske sastanke i angažirati stručnjake koji su najkompetentniji govoriti o zdravstvenim temama. Isti stručnjaci će i djeci, na njima primjeren i razumljiv način, predočiti aktivnosti koje pridonose očuvanju zdravlja. U svakodnevnom radu s djecom odgojitelji će pridonositi razvijanju praktičnih vježbi za

održavanje osobne higijene i higijene prostora, poticati uzimanje zdrave hrane, kretanje i boravak na otvorenom.

**Planiranje prehrane** vršit ćemo u skladu s normativima predloženim u knjizi „Prehrambeni standard za planiranje prehrane djece u dječjem vrtiću – jelovnici i normativi, preporuke i smjernice za stručnjake koji rade na planiranju i pripremanju prehrane u dječjem vrtiću“ autorica: Ljiljane Vučemilović i Ljube Vujić Šisler. Jelovnici će se bazirati na temeljima zdrave prehrane, a u njihovoj izradi sudjelovat će viša medicinska sestra i kuharica uvažavajući i prijedloge odgojitelja. Naročito ćemo voditi računa o kalorijskoj vrijednosti obroka i njihovom pravilnom sastavu obzirom na udio bjelancevina, ugljikohidrata, vitamina i minerala. Jelovnike ćemo redovito osuvremenjivati prema novim znanstvenim spoznajama nutricionista te usklađivati s godišnjim dobima, kulturno tradicijskim nasljeđem i navikama djece. Posebno ćemo voditi brigu o djeci koja imaju alergijske reakcije na određenu vrstu namirnica. U Vrtić će isključivo ulaziti prehrambeni proizvodi s deklaracijama ili hrana koju pripremaju ovlaštene kuhinje. Kontinuirano ćemo pratiti utjecaj normativa prehrane na rast, razvoj i zdravlje djece. Pribavljat ćemo nalaze mikrobioloških uzoraka hrane, briseve radnih površina, pribora za jelo, suđa i ruku osobe koja radi u kuhinji. Djecu ćemo što više osamostaljavati kod uzimanja obroka te poticati na učvršćivanje kulturnih navika. Ostvarivat ćemo vježbe iz praktičnog života kao korektivne i dopunske u odnosu na one koje provode ili ne provode obitelji. Djeca će postavljati stolove po određenom redu, s pažnjom i autokontrolom. U tim aktivnostima jednako će sudjelovati dječaci i djevojčice jer ćemo tako promijeniti eventualna mišljenja o muškim i ženskim poslovima donijeta iz obitelji.

**Nadzor nad higijenskim načinom života i mjere primarne prevencije** ostvarivat ćemo vodeći računa o maksimalnom prilagođavanju dnevnih aktivnosti potrebama djece, izmjeni statičkih i dinamičkih djelatnosti kako bi postizali optimum njihovog fizičkog i psihičkog opterećivanja.

Vodit ćemo svakodnevnu brigu o provođenju tjelesne higijene: pravovremenom i pravilnom pranju ruku, umivanju, pranju zubi, upotrebi ubrusa i toalet papira. Boravit ćemo na otvorenom u svim vremenskim uvjetima uz osiguravanje adekvatne obuće i odjeće.

**Vodjenje dokumentacije i evidencije** u svrhu praćenja zdravlja djece preuzet će viša medicinska sestra putem zdravstvenih kartona koji će sadržavati: antropometrijska mjerenja, oboljenja djeteta, infekcije i povrede. Na taj način dobivat ćemo uvid u zdravstveno stanje djeteta i pratiti djelovanje raznih faktora na njegov rast i razvoj kako bi mogli pravovremeno poduzeti mjere za očuvanje zdravlja.

**Plan sanitarno higijenskog nadzora** ostvarivat će higijensko epidemiološka služba zdravstvene ustanove Novi Marof i služba županijske sanitarne inspekcije. Zdravstveno stanje radnika provjeravat će se jednom godišnje, a radnika u kuhinji dva puta u godini. Nadzor sanitarno higijenskog odražavanja Vrtića vršit će viša medicinska sestra vodeći računa o redovitom dnevnom čišćenju unutarnjih i vanjskih prostora efikasnim sredstvima i priborom, dezinfekciji igračaka, suđa i pribora za jelo. Odgojitelj će kod djece poticati čuvanje fizičkog reda i čistoće u unutarnjim i vanjskim prostorima (svaka stvar na svoje mjesto) kroz životno praktične i radne aktivnosti. Fizički zadatak bit će uvijek povezan s praktičnim životom, bit će to mali zabavni radovi uređivanja i čišćenja prostora koje koristimo.

## 6. NAOBRAZBA I USAVRŠAVANJE ODGOJNIH DJELATNIKA

Za ostvarivanje ovog programa nije dovoljno samo iskustvo već je nužno kontinuirano obrazovanje i usavršavanje stručnih radnika. Na taj način ostvarivat ćemo važno načelo Nacionalnog kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje koje govori o otvorenosti za kontinuirano učenje, o spremnosti za unapređivanje prakse i jačanje uloge odgojitelja refleksivnih praktičara.

Svake pedagoške godine donosit ćemo program stručnog usavršavanja te se njegovim ostvarivanjem sve više osposobljavati za: implementaciju načela, vrijednosti i ciljeva Nacionalnog kurikulumu, za poticanje razvoja ključnih kompetencija djeteta, za usvajanje strategije i metoda rada, razumijevanja djeteta, njegovih potreba i interesa kao i za rješavanje svakodnevnih problema vezanih za naš program.

**Stručno usavršavanje organizirat ćemo kroz različite oblike kao:**

**Individualno stručno usavršavanje** priradom stručne literature i periodike.

Odgojitelj će izrađivati individualni plan i program stručnog usavršavanja na obrascu UT-XI-2-9 kojeg ćemo odlagati u personalni dosje i na kraju godine izvršiti analizu ostvarenosti pojedinačnih planova.

**Eksterne oblike stručnog usavršavanja** koji će uključivati prisustvovanje i sudjelovanje u radu stručnih skupova, savjetovanja, simpozija, seminara i radionica prema Katalogu stručnog usavršavanja Agencije za odgoj i obrazovanje, prema pozivu vrtića u okruženju i drugih organizatora usavršavanja. Aktivno ćemo se uključivati u iskustvene radionice i prezentirati svoj rad na projektima.

**Interne oblike usavršavanja koji će biti rezultat kontinuiranog istraživanja vlastite odgojno obrazovne prakse.**

Organizirat ćemo ih kao stručne aktive, odgojiteljsko vijeće, radionice i radne dogovore. Na radnim dogovorima ćemo putem individualnih konzultacija ili u timu planirati i evaluirati aktivnosti i cijeli proces, voditi dijalog i rasprave na temelju zapažanja o radu i promjenama prakse. Nositelji stručnih tema na aktivima i odgojiteljskom vijeću te voditelji radionica i moderatori radnih dogovora bit će stručni suradnik, odgojitelj voditelji programa te odgojitelji koji će sudjelovati u eksternim oblicima usavršavanja i moći drugima prenijeti nova iskustva i informacije. Na sjednicama odgojiteljskog vijeća prorađivat ćemo problematiku vezanu za program, analizirati ostvarene dobrobiti za dijete, usvajanje vrijednosti i razvoj dječjih kompetencija te predlagati promjene za unapređivanje odgojno obrazovnog procesa. Razrađivat ćemo i problemski pristupati pojedinim temama značajnim za realizaciju planiranih projekata i akcijskih istraživanja unutar ovog programa, prezentirati iskustva iz prakse i novu stručnu literaturu i periodiku te podnositi izvješća s eksternih oblika stručnog usavršavanja. Plan rada odgojiteljskog vijeća bit će sastavni dio plana i programa rada za svaku pedagošku godinu.

Kroz sve nabrojene oblike usavršavanja odgojitelj će razvijati reflektivni profesionalizam i jačati profesionalnu autonomnost. Bit će spremniji za kontinuirano istraživanje, konstruiranje i rekonstruiranje vlastitog odgojno obrazovnog pristupa kao i za preispitivanje svojeg odnosa prema djeci i sustručnjacima.

## **7. SURADNJA S RODITELJIMA**

Naš će Vrtić biti otvoren prema obitelji u građenju međusobnih odnosa suradnje i uzajamnog uvažavanja.

Suradnju ćemo ostvarivati prema načelu partnerstva što podrazumijeva prihvaćanje roditelja kao ravnopravnih članova Vrtića, partnera koji mogu puno pridonijeti ostvarivanju ovog programa i obogatiti ga svojim idejama i sudjelovanjem. Roditelji, naši prvi suradnici, bit će pozvani na suradnju, jer ćemo samo tako moći uzajamno obogaćivati naše spoznaje o djeci i njihovim potrebama, o načinima druženja, igri i učenju te biti što efikasniji i podržavajući u jačanju njihovih roditeljskih kompetencija. Od samog početka rada započeti ćemo s građenjem međusobnog povjerenja i otvorenosti s ciljem ostvarivanja **izravne, kvalitetne međusobne komunikacije**. Primijenit ćemo upitnik za upoznavanje roditelja s mogućnostima i načinima njihova sudjelovanja u ostvarivanju programa. Poticat ćemo ih da



što više prate tijekove programa i aktivno sudjeluju u aktivnostima i pripremanju uvjeta za njihovo uspješno provođenje. Partnerski će odnosi uključivati više oblika suradnje:

- **inicijalne razgovore** prilikom upisa djeteta u program s ciljem upoznavanja posebnosti razvoja djeteta, njegovih potreba, navika i zdravlja,
- **individualne razgovore informativnog i savjetodavnog karaktera** na inicijativu roditelja ili odgojitelja ili individualni razgovori na inicijativu stručnog suradnika ovisno o potrebama i problemima. Za svaki problem tražit ćemo znanstveno objašnjenje u pedagogiji, psihologiji i metodici rada s djecom rane i predškolske dobi,
- **roditeljske sastanke i druženja:** plenarni roditeljski s predstavljanjem programa, njegovog ustroja, cilja, dobrobiti za dijete, vrijednosti i kompetencija koje će djeca usvajati,
- **roditeljske sastanke informativnog, predavačkog, komunikacijskog kao i oglednog tipa** na kojima ćemo prezentirati akcijska istraživanja i projekte,
- **druženja djece i roditelja** povodom važnih događanja i značajnih datuma.

#### **Aktivnosti u radu s djecom i odgojiteljima:**

- uključivanje roditelja u neposredni odgojno obrazovni rad,
- uključivanje roditelja u akcije uređenja vanjskih prostora i okoliša,
- u izradu i sakupljanje materijala za aktivnosti i rad na projektima,
- uključivanje roditelja u humanitarne akcije, akcije zaštite životinja i prirode,
- sudjelovanje u aktivnostima u prirodnim okruženjima, izvan Vrtića, u izletima i posjetima,
- posredovanje roditelja između Vrtića i šire društvene zajednice u senzibilizaciji za njegove potrebe u materijalnom smislu ili nekom drugom aspektu pomoći i sudjelovanja,
- **Centar za roditelje:** osnovat ćemo ga prema raspoloživim prostorima i u njemu roditeljima ponuditi odgojno obrazovne sadržaje, sadržaje za čitanje o odgoju, upute za izradu tradicijskih i drugih igračaka od prirodnih materijala, recepte za zdravu hranu, ankete i razne upitnike vezane za vrednovanje programa,
- **Kutići za roditelje s:** informacijama za roditelje, pisanim materijalima, radovima djece, fotografijama, interaktivnim panoima s prezentiranjem aktivnosti i postignuća djece, njihovim osobitostima, interesima i projektima kojima se bave, pozivanje roditelja na suradnju, zahvale roditeljima koji su pridonijeli ostvarivanju programa,
- **Vizualno pisana komunikacija s roditeljima** odvijat će se kako preko kutića za roditelje, tako i putem letaka, upitnika, plakata, kutije primjedbi i prijedloga te internet stranice.
- **Posjeti obiteljima** koja imaju prirodna okruženja za koja djeca pokazuju interes kao što su na primjer obiteljska gospodarstva, vrtovi, voćnjaci, livade, vinogradi, šume i gojilišta za životinje,
- **Roditelji će biti uključeni u proces vrednovanja programa** putem primjerenih instrumenata.

## **8. SURADNJA S VANJSKIM USTANOVAMA**

Kvalitetu i razvoj odgojno-obrazovne prakse i kurikulumu Vrtića određuje i njegova otvorenost prema van koja uključuje i suradnju s vanjskim ustanovama. Naš će je Vrtić razvijati u svrhu pomoći u suoblikovanju procesa odgoja i obrazovanja, obogaćivanja životnog iskustva i doživljaja djece, poticanja i podržavanja njihovih interesa, dobivanja savjetodavne i materijalne potpore za razvijanje i unapređivanje rada.

Suradivati ćemo s Općinom Breznica radi sufinanciranja boravka djece u Vrtiću. Sa Županijskim uredom za prosvjetu i šport, Ministarstvom znanosti i obrazovanja te Agencijom za odgoj i obrazovanje suradivati ćemo u svrhu savjetodavne potpore, dobivanja suglasnosti na novoustrojenu programe i osnivački akt, dobivanje rješenja za početak obavljanja djelatnosti te u svrhu stručnog usavršavanja. Suradnju s osnovnim školama i drugim vrtićima razvijati ćemo radi posjeta i aktualnih zajedničkih aktivnosti. S muzejima i galerijama suradivati ćemo prema planu i programu posjeta izložbama i muzejskim radionicama. S kazalištima u Varaždinu i Zagrebu te putujućim kazalištima suradivati ćemo radi uključivanja djece u predstave. Pošta, trgovina, ljekarna, vatrogasna postaja i dom zdravlja bit će nam suradnici u ostvarivanju ciljanih zadaća upoznavanja rada ljudi kao i u zadovoljavanju naših potreba koje možemo jedino u tim ustanovama zadovoljiti.

Planiramo razviti suradnju i s policijskom postajom radi ostvarivanja programskih zadaća koje se odnose na sigurnost djece u prometu. Radio postaju pozvat ćemo u Vrtić radi snimanja priloga za emisije koje će široj javnosti promovirati rad Vrtića. Svaki odlazak izvan Vrtića razmotrit ćemo sa sigurnosnog aspekta, poduzeti sve potrebne mjere za sigurnost djece kroz razgovore, upoznavanje djece s ciljem posjeta, načinom kretanja u prometu i društveno prihvatljivim ponašanjem.

Nabrojena suradnja samo je jedan fleksibilni okvir koji će se tijekom pedagoških godina mijenjati i nadopunjavati sukladno dječjim interesima, mogućnostima ostvarivanja i konkretnoj pomoći koju očekujemo od roditelja i nabrojanih ustanova.

## **9. VREDNOVANJE PROGRAMA**

U svim programima Vrtića, pa tako i u ovom, usmjereni smo na osiguravanje što više razine kvalitete odgojno obrazovne prakse. Kvaliteta nikada nije statična kategorija i zato je nužno neprekidno je evaluirati, povećavati i unapređivati. Ona obuhvaća sve ono na što smo se programom obvezali činiti, posebno osiguravanje novih okruženja unutar i izvan Vrtića kao najbolje moguće uvjete za dječji razvoj i učenje. Isto tako kvaliteta čini ukupnost naših utjecaja na sve vrste dobrobiti za djecu, na razvoj kompetencija i usvajanje vrijednosti. Povećavanje kvalitete zahtijeva kontinuirano vrednovanje usmjereno na istraživanje, razumijevanje i usavršavanje odgojno obrazovne prakse.

Vanjsko vrednovanje provodit će sukladno Državnom pedagoškom standardu Ministarstvo, AZOO i NCVVO. Interno, odnosno samovrednovanje provodit će svi čimbenici odgojno obrazovnog procesa: odgojitelj, stručni suradnik, djeca i roditelji. Osnovno polazište bit će izravno promatranje odgojno obrazovne prakse, a u tome će najvažniju ulogu imati odgojitelj kao reflektivni praktičar. Stručni suradnik bit će isto tako istraživač odgojno obrazovne prakse istovremeno djelujući na osposobljenost svih čimbenika za kvalitetnu samoprocjenu. Na osnovi promatranog, zabilježenog, radeći u timu, analizirat ćemo sve procese, naše postupke, djelovanja i postignuća, provoditi rasprave ( diskurse ) i unositi promjene. Kvaliteti diskursa, kvalitativnim i kvantitativnim procjenama doprinosit će pedagoška i dodatna dokumentacija o programu, video zapisi aktivnosti djece i odgojitelja, foto zapisi te različiti instrumenti za procjenu uvjeta koje smo osigurali djeci, postupaka

odgojitelja i postignuća djece u kontekstu individualnog razvojnog statusa, kompetencija i vrijednosti. U vrednovanju programa promišljat ćemo o:

- gledanju na dijete u cjelini i poticanju cjelovitog i optimalnog razvoja,
- iznalaženju novih okruženja i organiziranju raznolikih aktivnosti koje omogućavaju iskazivanje inicijative i uspješnosti svakog djeteta, omogućavaju komunikaciju, socijalnu interakciju djece i odraslih, slobodu izbora, samostalnost, kreativnost i vlastitu strategiju učenja,
- o izvođenju raznolikih aktivnosti koje objedinjuju djetetova iskustva i jačaju njegove kompetencije,
- o ulozi odgojitelja i timskom radu na promišljanju i osiguravanju uvjeta, o uvidu u proces i sudjelovanju u njemu, o poticanju djece na aktivnosti, usmjeravanju i upućivanju na probleme ne dajući gotova rješenja,
- o otvorenosti programa.

U timskom radu odgojitelja i stručnog suradnika inicijalno ćemo utvrđivati razvojni status djeteta primjenom protokola za praćenje razvoja djeteta te primjenom Upitnika za procjenu sposobnosti, vještina i znanja. Dobivene rezultate analizirat ćemo i objediniti za svako dijete pojedinačno kao i na razini cijele skupine. Nakon određenog vremenskog perioda provođenja programa izvršit ćemo drugo ispitivanje kako bi dobili pokazatelje efikasnosti programa vezano za znanja, vještine, sposobnosti i ponašanja djece, dakle svega onoga na što je program mogao djelovati kao ciljane stimulacije za dječji cjeloviti razvoj. Tako će naša stalna zadaća biti sustavno praćenje razvojnog napretka, procesa učenja i postignuća svakog djeteta te na osnovi dobivenih podataka planiranje poticaja za daljnji razvoj i jačanje vlastitih vještina samoprocjenjivanja.

Krajnji cilj samovrednovanja programa bit će utvrđivanje postojećeg stanja te uvođenje promjena u cilju postizanja više razine kvalitete i zadovoljstva programom svih sudionika odgojno obrazovnog procesa. U svrhu toga anketirat ćemo roditelje i intervjuirati djecu. Poticanjem samovrednovanja djece u svim odgojno-obrazovnim situacijama omogućit ćemo im osvješćivanje svojih ponašanja i preuzimanje odgovornosti za svoje izbore.

U konačnici će naše samovrednovanje i refleksije biti nadopunjene refleksijama svih sudionika odgojno obrazovnog procesa, osvijestiti nam kvalitetne i nekvalitetne segmente rada, učiniti nas spremnima za prihvaćanje dobronamjernih primjedbi i otvorenosti Vrtića za razgovor o kvaliteti.

## **10. FINANCIRANJE PROGRAMA**

Sredstva za rad i obavljanje djelatnosti Vrtića osiguravat ćemo sukladno utvrđenim kriterijima financiranja predškolskog odgoja i obrazovanja te skrbi o djeci rane i predškolske dobi iz proračuna Općine Breznica, sudjelovanjem roditelja u cijeni programa te iz drugih izvora u skladu sa zakonom.

Ekonomska cijena cjelodnevnog 5 – satnog programa obuhvaća:

1. izdatke za zaposlene, bruto plaće i naknade,
2. prehranu djece,
3. uvjete boravka djece, materijalne izdatke, energiju i komunalije, tekuće održavanje objekta i opreme, nematerijalne troškove,
4. investicijsko održavanje,
5. nabavku osnovne i didaktičke opreme,
6. nabavku potrošnog materijala

Ekonomska cijena cjelodnevnog 5 – satnog programa po djetetu utvrditi će se naknadno u kojoj Općina sudjeluje sa 50 %, a roditelj sa preostalih 50 %.

## 11. ZAKLJUČAK

Značaj otvaranja Dječjeg vrtića PČELICA, Bisag i ostvarivanje njegovog redovitog cjelodnevnog 5 – satnog programa rada vidimo u pružanju mogućnosti za uključivanje djece u institucionalni rani i predškolski odgoj u sredini u kojoj ga do sada nije bilo. Dosadašnje stanje na ovom području ukazivalo je da organizirani odgoj i obrazovanje predškolske djece znatno zaostaje u odnosu na stvarne potrebe roditelja, osobito zaposlenih.

Roditelji su danas dobro informirani i znaju da je predškolski uzrast period najintenzivnijeg razvoja i formiranja djeteta i da je obitelj preuska sredina za pružanje svih potrebnih uvjeta razvoja i odgoja. Za pun i cjelovit razvoj djece uz obitelj potreban je upravo ovakav program i Vrtić koji će zadovoljavati njihove potrebe i interese, podržavati njihov zdrav i aktivan način života, omogućiti im stjecanje pravih životnih vrijednosti i kompetencija te razvijanje svih njihovih potencijala.

Otvaranjem našeg Vrtića svako će dijete na ovom području dobiti priliku živjeti osobno djetinjstvo u zajednici s drugima sa svom svojom autentičnošću i različitosti bilo u kulturnom, vjerskom, fizičkom ili mentalnom integritetu.

## 12. PRILOG

Popis stručne literature.

### LITERATURA:

1. Juul, J., Vaše kompetentno dijete – prema novim temeljnim vrijednostima obitelji, Zagreb, 2008.
2. Ljubetić, M., Biti kompetentan roditelj, Mali profesor, Zagreb, 2006.
3. Maleš D., Nove paradigme ranoga odgoja, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju, Zagreb, 2011.
4. Maleš, Milanović, Stričević, Živjeti i učiti prava, Filozofski fakultet, Zagreb, 2003.
5. Miljak, A., Vujičić, L., Vrtić u skladu s dječjom prirodom, Zagreb, 2002.
6. Petrović, Sočo, Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje – holistički pristup, Mali profesor, Zagreb, 2007.
7. Slunjski, E., Stvaranje predškolskog kurikuluma u vrtiću organizaciji koja uči, Mali profesor, Zagreb, 2006.
8. Slunjski, Ljubetić, Pribela Hodap, Malnar, Kljenak, Zagrajski Malek, Horvatić, Antulić, Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb 2012.
9. Starc, Čudina Obradović, Pleša, Profaca, Letica, Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2004.
10. Šagud, M., Odgajatelj kao reflektivni praktičar, Visoka učiteljska škola, Petrinja, 2006.
11. Vučemilović, Vujić, Šisler, Prehrambeni standard za planiranje prehrane djece u dječjem vrtiću – jelovnici i normativi, preporuke i smjernice za stručnjake koji rade na planiranju i pripremanju prehrane u dječjem vrtiću, Hrvatska udruga medicinskih sestara, podružnica medicinskih sestara Dječjih vrtića Grada Zagreba, 2001.
12. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe ( Narodne novine, 63/08 i 90/10)

13. Konvencija o pravima djeteta, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, 2001.
14. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb 2014.
15. Pravilnik o obrascima i sadržaju pedagoške dokumentacije i evidencije o djeci u dječjem vrtiću ( Narodne novine, 83/01 )
16. Program zdravstvene zaštite djece i higijene i pravilne prehrane djece u dječjim vrtićima ( Narodne novine, 105/02, 55/06 i 121/07 )
17. Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece i Prijedlog koncepcije razvoja predškolskog odgoja, 1991.
18. Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi ( Narodne novine, 10/97, 107/07i 94/13 )